

4/2023

Kärnmakare Ingvar
Wiktorsson, 90,
besöker sin
gamla arbetsplats
Lyrestads Gjuteri:

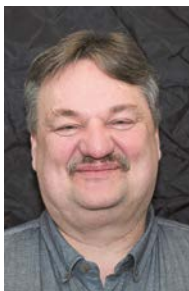
**- I dag
tror jag
att jobbet
är lättare**

sid 8

TEMA
100 år

LEDAREN

Poul Hansen, ordförande IF Metall Västra Skaraborg

Nu är det snart slut på 2023. Det har varit ett omväxlande år med energikris, räntechock, krig i vår närhet och inte minst en hög inflation. Löneökningarna blev högre än normalt men det fanns ingen chans att kompensera för bortfallet. Nu får vi hoppas att riksbank och valda politiker kan vända på detta.

Det vi som fackförening värnar är den svenska modellen där parterna på arbetsmarknaden gör upp om villkoren. Det var redan 1938 som det startade med Saltsjöbadsavtalet som slöts mellan LO & SAF.

Vi hoppas kunna fortsätta i den andan men politikerna idag ser gärna att exempelvis våra skyddsombud ska vara anställda på företaget och inte vara förtroendevalda. Hur ska det gå med arbetsmiljön på våra arbetsplatser då? I år har det redan inträffat 34 dödsfall på arbetsplatserna, detta måste få ett slut. Jag tror inte den siffran blir bättre utan våra skyddsombud, utan jag ser med förfäran på en framtid där inte skyddsombuden finns i samma utsträckning. Vi måste försvara våra skyddsombud.

Vi får se till att de röda vinner nästa val. Att så många IF Metallare står på listorna så vi mer än idag blir att räkna med där också, och får lättare att påverka i rätt riktning.

Vill tacka alla som har läst tidningen under alla år. Tyvärr är det slut nu, men vi får hoppas att vi i inom en snar framtid kommer tillbaka.

Nu hoppas jag att 2024 blir ett bättre år.

Jag vill önska alla våra medlemmar en GOD JUL och ett GOTT NYTT ÅR!

Poul Hansen

Det vi som fackförening värnar är den svenska modellen där parterna på arbetsmarknaden gör upp om villkoren. Det var redan 1938 som det startade med Saltsjöbadsavtalet som slöts mellan LO & SAF.

11

Kvinnlig rösträtt infördes sent. Danmark, Norge, Finland och Island var före Sverige. Efter valet 2022 till Sveriges riksdag är **andelen kvinnor mindre än hälften.**

Anna-Lisa Misker. Året var 1960. Hon blir första kvinnan på Volvos gjuteri i Skövde. – Jag blir här några veckor, sa hon. Det blev drygt tre decennier.

Redaktion

Pär-Ola Olausson, ansvarig utgivare. Telefon 0500-42 41 70.
E-post: par-ola.olausson@ifmetall.se

Christer Andréasson. Telefon 0510-48 41 45
E-post: christer.andreasson@ifmetall.se

Jonny Alfredsson. Telefon: 0706-617 787
E-post: jonny.alfredsson@ifmetall.se

Omslagsfoto: Isabell Eriksson

Produktion: Redaktionen i samarbete med Olle Sjöstedt Information AB, Västerås.

IFMETALL
Västra Skaraborg

IFMETALL
Östra Skaraborg

Utgivningar 2023 – distribueras med Dagens Arbete

Skaraborgsnytt nummer 1.
Skaraborgsnytt nummer 2.
Skaraborgsnytt nummer 3.
Skaraborgsnytt nummer 4.

16 mars
15 juni
12 oktober
14 december

facebook

Skyddsombuden 100 år?

Den insatte kanske reagerar...

Antingen har vi passerat – eller helt enkelt inte nått – 100 års-jubileet för våra skyddsombud. Det vill jag återkomma till lite senare. Jag börjar med en tillbakablick. Därefter några funderingar om framtiden.

1912 är ett år som kan sägas vara födelsen av våra skyddsombud. Då fick vi efter förhandlingar rätten att utse en arbetstagarrepresentant som kunde övervaka arbetsgivaren. En ganska utsatt roll då vi saknade mandat att faktiskt göra några åtgärder och då anställningsskyddet var svagt var det lätt att bli av med jobbet.

Skyddsombudens födelse

1938 kan sägas vara det moderna skyddsombudets födelse, då knöts skyddsombuden till facklig organisation vilket gav den trygghet uppdraget kräver, lagarna skärptes i motsvarande grad att man kan prata om ett arbetsmiljöarbete som vi känner igen idag. 1949 tillkom dom regionala skyddsombuden som har rätten att verka på andra arbetsplatser än sina egna, det var ett stort steg framåt då många arbetsplatser hade få anställda och låg geografiskt väldigt utspridda.

Arbetsmiljön var då som nu en viktig fråga och under 1960-talet uppgav 80 procent av arbetarna att man hade problem med fysiska arbetsmiljöproblem. Här var det politiska samspelet det som ändrade vardagen för dom anställda, många minns 1970 talet som dom stora reformernas tid

för det var då som vi kunde driva igenom dom lagar som finns än idag. 1974 fick skyddsombuden rätt att stoppa farligt arbete, följt av MBL och slutligen den arbetsmiljölag som vi har än i dag.

Skyddsfrågorna är centrala

Jag tror att få saker i den fackliga kampen har betytt mer än våra skyddsombud, arbetsmiljön har alltid varit en central fråga då det är vår säkerhet det handlar om. Den yttersta konsekvensen är att vi dör på arbetsplatsen men olyckor och ohälsa är fortfarande stora problem och arbetet med att få trygga arbetsplatser får aldrig upphöra. Tack vare skyddsombudens arbete har vi genom samverkan fått till en attitydförändring då många arbetsgivare ser fördelarna med en bra arbetsmiljö.

Våra skyddsombud gör en skillnad och är det enskilt viktigaste verktyget mot dålig arbetsmiljö. Den kampen har varit oerhördt framgångsrik och måste ses som den rätta vägen att gå. Vi är inte nöjda förrän ingen dör, skadas eller mår psykiskt dåligt på sitt jobb.

Flera hot tornar upp sig

Högerregeringens förslag om att skilja skyddsombuden från facklig organisation är ett dråpslag. Vi skulle få skyddsombud utan några befogenheter och som i praktiken kommer att vara helt maktlösa. Ett annat förslag är att avskaffa dom regionala skyddsombuden och ersätta dom med privata inspektörer vilket skulle flytta makten från oss till en privat aktör.

Den framgångsrika svenska modellen är hotad och vi går mot att politiken styr istället för oss själva.

På lokal nivå så har medlemstidningen varit ett forum att få ut arbetsmiljöfrågor.

Avdelningens regionala skyddsombud fick sin budget kapad med 30 procent vilket kommer att resultera i betydande svårigheter att ge medlemmarna den service man förväntar sig.

Bara elände?

Jag tror att svaret blir både ja och nej. Den 25 oktober är ju skyddsombudens dag och vi har alltid ordnat en stor konferens som vi kallat för SO-dagen, där vi har haft föreläsare som pratar om aktuella ämnen. Det har varit mycket populärt och en möjlighet att samla alla våra skyddsombud

Hur ser vi då på framtiden rent konkret? Vi kommer att få kämpa hårdare. Det viktiga är att inte ge upp. Våra förfäder hade det betydligt svårare. Dom lyckades ge oss allt vi har i dag. Nu är det upp till oss att fortsätta kampen. Vi kommer aldrig att acceptera att någon dör eller skadas på våra arbetsplatser.

Vi ska bli fler medlemmar och fler förtroendevalda. Gör vi inget nu är risken stor att vi går 100 år tillbaka. Framtiden är alltså ovisst. Det är upp till oss själva vilken arbetsmiljö vi ska ha i framtiden.

Text: Per-Anders Blom
per-anders@ifmetallskarborg.se

IF Metall Västra Skarborg

De La Gardievägen 8. 531 50 LIDKÖPING

Telefon: 0510-48 41 30

Internet: www.ifmetall.se

E-post: postbox.avd28@ifmetall.se

IF Metall Västra Skarborg innefattar dessa kommuner:

Essunga, Mariestad, Lidköping, Skara, Vara, Götene, Töreboda, Grästorp och Gullspång.

IF Metall Östra Skarborg

Skåningstorpsvägen 5, 541 65 Skövde

Telefon: 0500-42 41 70 Fax: 0500-41 34 70

Internet: www.ifmetall.se

E-post: postbox.avd27@ifmetall.se

IF Metall Östra Skarborg innefattar dessa kommuner:

Skövde, Hjo, Tidaholm, Falköping, Karlsborg och Tibro.

Facket – samhällsbyggaren

En kraft för att skydda och förbättra arb

Den bild av facket som gemene man har är kanske mest att vi sysslar med löner och arbetsmiljö för våra medlemmar men det är lite mer än så och jag tänkte försöka att se tillbaka i tiden och visa vilken samhällskraft vi faktiskt har varit och fortfarande är.

Att kunna berätta precis allt som hänt och gjorts under en så lång tid är givetvis svårt men vi gör ett försök.

Börjar vi lite drygt 100 år tillbaka närmare bestämt i början av 1900 talet så var det ett klass samhälle där människors värde var beroende av börd och tillgångar, den stora massan av vanligt folk var fattiga på ett sätt som är svårt att med dagens mått förstå, en daglig kamp med att kunna äta sig mätt och ha tak över huvudet. Å andra sidan var dom som hade kapital ganska välställda så klyftorna i samhället var ganska stora.

Att gå samman och organisera sig blev

lösningen och vapnet var att strejka, då tjänade helt plötsligt ingen några pengar och båda sidor började lyssna på varandra. Givetvis en knölig resa men 1906 kom LO och SAF överens om kollektivavtal och föreningsrätten, detta mot att LO erkände arbetsgivarens rätt att leda arbetet.

Ett samhälle som vi tar för självklart

Därmed var grunden lagd och tillsammans med det av arbetare startade socialdemokratiska arbetarpartiet, SAP, började man bygga det samhälle som vi idag tar för självklart. Att alla oavsett kön eller tillgångar skulle ha rösträtt var en sådan fråga, då i början av 1900 talet var det endast män som hade betalat skatt som fick rösta vilket 1908 resulterade i att endast 60 procent av den manliga befolkningen hade rösträtt.

Kvinnorna då undrar ni, nja den konservativa höger regeringen uttryckte åsikten att kvinnor var inte tillräckligt intresserade eller kunniga för att syssla med politik!

1919 kunde i alla fall en socialdemokratisk ledd regering lägga fram förslaget om kvinnlig rösträtt och ett steg mot ett jämlikt samhälle hade tagits.

I slutet på 1920 talet hade vi en socialdemokratisk regering och då började en resa under mantrat folkhemmet, ett samhälle där sociala och ekonomiska skiljeliner bryts ner och alla har den trygghet till att få ett bra liv.

Stark påverkan på politiken

Här har facken genom LO haft en stark påverkan på den politik som förts och kunnat ställa krav på reformer som gynnat medborgarna.

Om man då ska peka lite på hur vi rent konkret har bidragit till att bygga ett samhälle skulle jag påstå.

Genom att kämpa för rättvisa arbetsvillkor och lika lön för lika arbete har vi bidragit till att minska löneskillnader baserat på kön och andra diskriminerande faktorer. Dessutom har vi aktivt motverkat diskriminering och trakasserier på arbetsplatserna genom att stödja medlemmar som drabbas och arbeta för att införa rättvisare arbetspolitik.

Främja mångfald och inkludering

Facket har också arbetat för att främja mångfald och inkludering genom att stödja rekrytering och befordran av personer från olika bakgrunder och att skapa en arbetsmiljö som välkomnar och respekterar olikheter. Vi strävar efter att skapa jämställda och rättvisa arbetsplatser som har en positiv inverkan inte bara på medlemmarna utan på hela arbetskraften och samhället.

Genom att vara en röst för rättvisa och jämlikhet har facket varit med och förändrat attityder och praxis på arbetsplatserna och i samhället i stort, vilket har bidragit

Arbetstagarnas rättigheter

till att skapa en mer rättvis och inkluderande arbetsmarknad och samhälle.

Facket har också spelat en betydande roll när det gäller politiskt inflytande som samhällsbyggare under de senaste hundra åren. Genom att engagera sig i politiska frågor och stödja politiska partier som delar våra värderingar har vi varit aktiva agenter för att forma politiska beslut som påverkar arbetstagares rättigheter och arbetsvillkor.

En stark röst i den politiska arenan

Vi har jobbat för lagar och regler som gynnar arbetstagare, inklusive arbetsrättigheter, arbetsmiljöstandarder och sociala förmåner. Genom att påverka politiska beslut har vi säkerställt att arbetstagarnas intressen har en stark röst i den politiska arenan.

Facket har också agerat som en motvikt mot politiska krafter som försöker underminera arbetstagares rättigheter eller minska sociala förmåner. Något som är väldigt tydligt idag när vi hela tiden ser hur regeringen försöker försvaga den fackliga rörelsen,

Säkert sociala rättigheter

Facket har aktivt arbetat för att säkra sociala rättigheter för arbetstagare under de senaste hundra åren. Genom förhandlingar och påtryckningar har vi bidragit till att etablera och stärka system för sjukförsäkringar, pensioner och arbetslöshetsförmåner. Dessa sociala skyddsnät har varit av avgörande betydelse för att trygga ekonomisk stabilitet och välfärd för arbetstagare och våra familjer i händelse av sjukdom, arbetslöshet eller ålderdom.

Facket har också ofta kämpat för att

Minnesmärke över de stupade i Ådalen 1931, eller Ådalenmonumentet, är ett minnesmärke vid Tullgatan i Lunde i Kramfors kommun, invigt 1981 i samband med 50-årsminnet av Ådalshändelserna 1931

utvidga våra sociala förmåner till att inkludera en bredare arbetsstyrka, vilket har minskat ekonomisk ojämlikhet och ökat tillgängligheten till hälso- och socialt skydd. Denna påverkan har lett till att fler människor har kunnat leva ett värdigt liv och ha möjlighet att spara för sin framtid.

Ett mer rättvist samhälle

Genom att skydda och främja sociala rättigheter har facket inte bara förbättrat arbetstagarnas ekonomiska situation utan också bidragit till att skapa ett mer rättvist och medkännande samhälle.

Sammanfattningsvis har fackföreningarnas politiska arbete varit en kraftfull mekanism för att skydda och förbättra arbetstagarnas rättigheter och har spelat en avgörande roll som samhällsbyggare genom att forma lagar och regler som främjar sociala rättvisa och ekonomisk trygghet.

Framtiden då?

Det finns stora utmaningar där jag tror att en av dom största farorna är att fler väljer att stå utanför facket. Det har varit en kamp att bygga upp det vi har idag och

den kampen måste fortsätta. Att få fler som vill engagera sig fackligt är nyckeln men hur gör vi?

Vi kanske behöver upplysa våra medlemmar vikten av att fortsätta kampen för ett bättre samhälle och hur lite som behövs för att det ska bli sämre.

Fackligt arbete ska vara attraktivt

Vi måste få fler yngre att bli fackligt förtroendevalda men hur gör vi det attraktivt att jobba fackligt?

Det kan verka som jag har fler frågor än svar och det är lite så är. Men det är också en fråga till oss alla att jobba med. Förhoppningen är att artikeln kan vara ett diskussionsunderlag på arbetsplatsen där kloka tankar kan generera bra svar. Det enda som är säkert är att om vi inget gör kommer vi få ett betydligt sämre samhälle. Det gäller att göra någonting medans vi kan.

Text: Per-Anders Blom
per-anders@ifmetallskarborg.se

Dagens fråga:

Din arbetsplats 2123?

**Anette Eriksson,
Amiga, Vara**

– Förhoppningsvis finns den kvar om hundra år.

**Jonas André,
Kihlbergs, Hjo**

– Vi gör häftapparater och häftklämmor så mitt jobb finns nog inte kvar då.

Min matlåda

**Peter Larsson, Skara-
verken AB.**

– Kalops med potatis och rödbetor finns i matlådan.

**Dennis Berggren,
LEAX Tidaholm AB**

– Jag tror att arbetet kommer vara mer automatiserat.

**Medlemmarna, Hydralid,
under utbildning i Lidköping**

– Mer robotar med AI och mindre människor.

Lös korsordet! Besök vår hemsida

*Redaktionen önskar
medlemmar och läsare
God jul och Gott nytt år!*

Vackra Axevalla folkhögskola

Flertydig och spännande historia

Som de flesta vet så kör vi de flesta utbildningarna vi har på Axevalla folkhögskola. Och ni som varit där märker kanske att det är en speciell miljö med gamla hus. Det finns en orsak. Skolan flyttades dit 1925. Men mer om det sedan. I och med att husen är äldre så måste det ju finnas nåt innan skola. Och det gör det... långt innan.

Historien i Axvall är militär. Och sträcker sig åtminstone till 1500-talet. Då fanns det västgötafänikor. Vad är då det. Jo fänikor kom senare att kallas kompanier. Så en organiserad militär fanns det redan på 1500-talet.

Dansken stod för motståndet

Västgötafänikan var bland annat med och tampades med Nils Dacke. Man var med vid belägringen av Varbergs fästning. Det var då dansken som var fienden. Dansken har varit huvudfiende i århundraden men nu gillar vi varandra! Fänikan var också utomlands och slogs, bland annat i Narva 1581. Så det finns en gammal historia i Axvall. Den är mycket äldre än så.

Under trettioåriga kriget på 1600-talet

var pojkar från Skaraborg, via Skaraborgs Regemente som det nu hette efter 1630, med och krigade i Lützen och Leipzig.

Regementet kom att delta vid de flesta stora bataljerna. Under Karl XII for man runt i världen och var med när han döddes vid Fredrikstads fästning. Innan det hade nästan en hel bataljon från Skaraborg stupat i Poltava.

Många Skaraborgare dog på slagfältet

Även under Gustav III så fick skaraborgarna resa runt i Europa och dö på slagfälten.

Under 1800-talet så fick regementet göra stora insatser i form av byggande av Göta kanal och fästningar.

Så det finns en historia i Axvall

Men skolan då? Jo den startade inte i Axvall. Nej, Ullervad var orten man startade på. 1873 var detta. Det var då Skaraborgs Läns folkhögskola som startade. Folkhögskolorna är något som alltid varit starkt förknippat med demokrati rörelser och arbetarrörelsen. Det var den möjligheten till vidareutbildning som vanligt folk hade då det formella utbildningssystemet inte har plats för de flesta. Så om en arbetare ville utbilda sig så var det folkhögskolan som gällde. Därför startade det många

folkhögskolor i slutet på 1800-talet och början på 1900-talet. Målet: bildning!

Skaraborgs Folkhögskola flyttade snart till Stenstorp och stannade där i några år. Men 1923 gick flyttlasset igen och nu till lokaler i Axvall. Regementet hade flyttat på sig i början av 1900-talet. Så lokaler fanns.

Landstinget lämnar över

Fram till 1982 var Landstinget huvudman men idag är det Sverigefinska riksförbundet som äger skolan. Den riskerade att lägga ner men de gick då in som ägare.

Och någonstans i slutet på 90-talet/ början 2000 började dåvarande Metall lägga mer och mer av sina utbildningar där. 2006 blev vi IF Metall och vi lägger nu de flesta av våra utbildningar på Axvalls Folkhögskola. Och det är ju lite av en historisk vind då, i och med att det var ur arbetarrörelsens behov av utbildning som det en gång startade. Och vi har samma behov idag och vi ska fortsätta att kämpa för detta. Trots att vi har en regering som just nu gör allt för att strypa folkbildningen.

Text och foto:
Mikael Gustavsson, studieansvarig
IF Metall Västra Skaraborg
mikael.gustavsson@ifmetall.se

Ovan. En historisk bild på gjuteriarbetare vars namn vi inte lyckats med att få fram.

Bilden i mitten. Entrétrappan. Från vänster Ingvar Wiktorsson, Peter Stridkvist, Andreas Stridkvist.

Bilden till höger. Jonas Fernström (vars pappa arbetat på gjuteriet) vid luckan som fyller på sand i formarna.

Lyrestads Gjuteri omfamnade ny teknik och investerade i 3D printing **Det gamla handarbetet finns kvar, men**

Året är 1955 och i det lilla samhället Lyrestad, eller Lürsta som lokalbefolkningen säger, startade två tidiga arbetskamrater, Walter Stridkvist och Allan Levinsson, Lyrestads Gjuteri. Trots samhällets ringa storlek så var läget vid riksvägen, Göta kanal och järnvägen idealiskt. Jag besöker företaget tillsammans med min mormors bror, Ingvar Wiktorsson, 90 år, som arbetade här mellan åren 1968–1992. Hur såg gjuteriarbetet ut när han började och vad har förändrats sedan dess?

Utsidan av gjuteriet är den första förändringen Ingvar lägger märke till. Det finns ett gammalt foto där alla gjuteriarbetare står på gjuteriets entrétrappa, där Ingvar står högst upp till vänster. För bara några veckor sedan revs trappan och det pågår en renovering både utvändigt och invändigt. Vid den tillfälliga ingången hälsas vi välkomna av andra och tredje generationen Stridkvist, Peter och Andreas, som idag förvaltar arvet efter Walter. De har valt att driva vidare familjeföretaget i liten skala och har idag 16 anställda.

”En unik sak för gjuteriet är dess flexibilitet. Tack vare att vi är ett litet gjuteri så har vi andra förutsättningar att kunna fatta snabba beslut och ställa om snabbt. Vi kan tillverka kortare serier och komplicerade detaljer som vissa av de större gjuterierna inte tycker är värt att ställa om i produktionen för. Ett av våra viktigaste ledord är att ha en nära dialog med kunden, förklarar Peter.

Ledande i gjuterivärlden

”Vi är ledande i gjuterivärlden i sänkningen av koldioxidutsläpp och genom hela processen finns ett hållbarhetstänk med, ett annat exempel är sanden, där 90-95 procent återanvänds” fyller Andreas i.

Tillverkningen i gjuteriet är en tredagersprocess. Första dagen består av formning, andra av gjutning och tredje dagen slår du upp, blåstrar och rensar gjutgodset. Ingvar arbetade som kärnmakare vilket betyder att han tillverkade kärnor som skapar hålrummen i det gjutna godset. Han blandade ihop materialet till kärnorna i en stor behållare för att få det formbart, ungefär som en deg.

”Det var tvunget att vara den rätta san-

den. Körde en det i blandaren för länge blev det bara segt. Det fick heller inte vara för torrt, å inte för surt, då blev kärnan för tung! Idag tror jag att det är lättare, när det görs i ett självstelnande material” berättar Ingvar. Slutligen brände han kärnorna i en ugn över natten, för att dagen efter, lägga upp dem i ett kärnförråd.

El ersätter kol

En utav de mest markanta förändringarna inom gjuteriet skedde 1994, när den traditionella kokseldade kupolugnen byttes ut till förmån för två moderna elektriska induktionsugnar. Detta ledde till en förbättrad styrning av smältprocessen, vilket effektiviserade processen med fler men mindre tappningar dagligen istället för en massiv gjutning varannan dag. Det förhöjde även produktens kvalitet. Detta steg markerade också början på produktionen av segjärn.

En annan del som har genomgått flera transformationer genom åren är formningsprocessen. I början blandades all formsand direkt på golvet, en arbetsintensiv process som involverade manuell blandning av sand, lera, stenkol och vat-

Bilden till vänster. **Ingvar Wiktorsson i samtal med Torbjörn Ek.**

Bilden i mitten. **Renseriets, pågående arbete med staket till domkyrkan i Göteborg.**

Bilden ovan. **Formen till nyss nämnda staket.**

modern teknik har tagit plats

ten. Formningen hanterades sedan via traditionella skak- och pressmaskiner, helt manuellt. Vidareutvecklingen introducerade kemisk bunden sand under sjuttiotallets mitt som blandades i en vingblandare, men fortfarande med en betydande manuell insats involverad. Idag används minimal manuell skyffling och processen har blivit automatiserad med olika maskiner som gör jobbet istället.

Nya och förändrade krav

Det ställs även helt andra krav på lyftanordningar idag och de har blivit mycket bättre, men också pga att de hanterar mycket större och tyngre gods.

”Det finns inget jobb här som du inte ska kunna utföra för att du inte är tillräckligt stark utan då ska det finnas hjälpmedel för att klara av det” förklarar Andreas.

Med teknikens utveckling följer alltså även en bättre och säkrare arbetsmiljö. Ett annat exempel är de vattenbaserade blacker som används idag istället för spritblack. För att ytan på gjutgodset ska bli så slät som möjligt penslas ytan på formen med ett så kallat black.

”Jag kommer ihåg en incident där Ing-

var svedde bort ögonbrynen. Han tog vispen vi använder för att röra upp den vattenbaserade blacken och körde i spritblacken, men då kom ju ångorna som tog eld! Det kunde ju gått riktigt illa så det är klart, att när vi nu bara använder vattenbaserat så finns inte den risken kvar”, berättar Peter.

Anammade ny teknik

Företaget är inte bara känt för sina förändringar inom traditionell gjutning, utan har även omfamnat framtidens teknik genom att investera i 3D-printing. Denna teknik ger dem möjlighet att skapa plastprototyper direkt från en 3D fil och använda till att göra en sandform som de sedan kan gjuta i. Med denna innovation kan de snabbt och effektivt ta fram en prototyp eller en kort serie, vilket eliminerar behovet av stora ekonomiska investeringar i traditionella modeller vid en kort prototypserie. Tidigare, före digitaliseringens genombrott, skulle en skicklig modellsnickare tolka en 2D-ritning, omvandla den mentalt och sedan skapa en fysisk 3D-modell, vanligtvis i trä.

”Det är klart att även om mycket utav det gamla handarbetet finns kvar så ser

du mycket teknik som smugit sig in. Vid ugnen så används idag en termisk analys som bygger på AI-teknik. Du behöver fortfarande erfarenheten, men den termiska analysen är ett hjälpmedel för att säkerställa kvalitén, men även för att minska kassationer. Att inte ha den datan är lite som att köra bil utan hastighetsmätare.” förklarar Peter.

Mycket har förändrats

Ingvar konstaterar att mycket har förändrats sedan han själv arbetade här. Några kommer fram och hälsar på honom, men Ingvar känner inte igen dem förrän de förklarar att de har jobbat ihop, för längesedan. En utav dem när han som högstadiel elev gjorde sin praktik på företaget, en annan när han var inne som sommarvikarie.

”Ja, det är klart, du var väl en utav de däringa pojkspolingarna som hjälpte mig i kärmakeriet kan tro” Skrattar Ingvar till svar.

Text och foto: Isabell Eriksson

Anna-Lisa Misker – en kvin Tre veckor blev

Den första kvinnan i gjuteriet på Volvo i Skövde var Anna-Lisa Misker. Hon började i september 1960. Hon sa – som så många andra – jag blir här i tre veckor. Det blev 32 år!

Anna-Lisa skulle ju bara spara ihop till ett körkort. Skillnaden att tjäna 30 kr om dagen jämfört med att plocka potatis hos bönderna för 5 kronor/dag var ju betydande.

Egentligen började alltsammans med inköpet av en radiogrammofon. När den levererades bjöds det på kaffe och radiohandlaren avslöjade att de skulle ta in fruntimmer på Volvo.

Skojade med maken

Hon skojade med sin make Paul om att det där är något för mig.

– Vart ska vi då göra av barnen, undrade han?

– Vi tar var sitt skift, svarade Anna-Lisa.

Blotta tanken var ju vansinnig.

De hade flyttat till Väring från Värmland. Barnen var sex och tio. Huset hade två rum och kök. Man fick bära in vatten och ved. Telefon fanns inte.

”Frunttimmer i produktionen”

Hon släppte inte tanken på Penta. Så sa man i folkmun för. Den hade rotat sig hos henne. Hon åkte till föräldrarna och ringde till Penta. På anställningskontoret bekräftade man att man skulle ta in fruntimmer till produktionen. Anna-Lisa blev eld och lågor när hon fick reda på att man kunde tjäna 4:50/timmen. Mamman sa likadant som maken:

– Du har ju barnen att tänka på! Men körkortet hägrade. Så hon berättade vad hon gjort för Paul.

– Va, varför då, undrade han?

Anna-Lisa var nyfiken på det där jobbet. Det kunde ge 30 kr/dag och så ville hon ju så gärna ta körkort. Hon insåg också att karlar är så fun-

Anna-Lisa Misker skojade med sin make Paul om att det där jobbet i gjuteriet är något för mig.

– Vart ska vi då göra av barnen, undrade han?

– Vi tar var sitt skift, svarade Anna-Lisa.

na i gjuteriet trettio två år

tade att de måste vänja sig vid tanken...
Helt enkelt att tro att det är deras egen idé.

Skjutsades till Arbetsförmedlingen

Paul skjutsade sin Anna-Lisa till arbetsförmedlingen. Där tyckte handläggaren absolut att hon skulle söka jobbet. Hon anmälde sig som sökande och fick vänta ett bra tag innan hon hörde något.

Sen kom ett brev från Volvo. Sex kvinnor satt på anställningskontoret denna dag i samma ärende. De andra kvinnorna hade sökt sig till "verkstaden". Anna-Lisa ville till gjuteriet för i verkstaden kunde man få examen hade hon hört...

Blev kärnmontör

Det var ont om folk i gjuteriet. Ryktet om att förfärligt slammer, damm, värme och höga ljud. Hon började i kärnmakeriet där det verkligen dammar. Hon blev kärnmontör. Hon såg att där fanns ett fönster i gången...

– Näja, tre veckor står man väl ut, tänkte hon. Ledningen tyckte inte att hon skulle vara ensam kvinna där. Hon blev förvånad. Undrade om det verkligen kunde vara så farligt. Senare kom det en kvinna till. Anna-Lisa var först. Det var hon stolt över.

Blev skyddsombud

En manlig arbetskamrat fick henne att engagera sig fackligt. Hon blev skyddsombud och senare in i verkstadsklubbens styrelse. Anna-Lisa var även huvudskyddsombud i 14 år! Första besvikelsen var när hon deltog i en facklig utbildning där hon satt sig längst bak i lokalen och upplevde att gubbarna bara längtade till kursdagens slut så de kunde börja suppa.

Det har ändrat sig mycket med åren! Numer framlidna Anna-Lisa Misker finns i ljusst minne bevarad både hos Volvo och fackföreningen.

Text:
Jonny Alfredsson
jonny.alfredsson@ifmetall.se

I Sverige var vi sena med kvinnlig rösträtt Är kampen över?

1718 till 1772 hade en begränsad grupp av kvinnor rösträtt i Sverige, det var ogifta kvinnor med egen inkomst, men det avskaffades.

I valet 2022 var andelen kvinnor i riksdagen 47 procent av alla ledamöter och det är den utvecklade vi haft under 100 år. I valet 2014 var andelen kvinnor i riksdagen 43 procent av alla ledamöter.

På 1970-talet var andelen kvinnor i riksdagen 14 procent av alla ledamöter, och som det ser ut nu har vi fått det mer jämlik fördelning mellan könen. Är kampen över? Behövs det fortfarande organisationer

som står för kvinnlig rösträtt? Kvinnor är den grupp inom politik och journalistik som är mest utsatta för hot och hat. Behövs det fortfarande en kamp för ett jämställt samhälle?

Några få i riksdagen

Vad hände innan vi fick kvinnlig rösträtt i Sverige? 1919 antog Sveriges riksdag ett lagförslag om kvinnlig rösträtt och 1921 valdes för första gången 5 kvinnor in i riksdagen. Detta efter ca 30 år av engagemang runt om i Sverige. Då hade redan Danmark, Island (1915), Norge (1913) och Finland (1906) fått igenom kvinnlig rösträtt och Finland var det första europeiska landet. Det stora demonstrationståget som gick i Göteborg samlade över 6 000 människor och banade väg för lagförslaget år 1918. Det startades en namnsamling för kvinnors rösträtt i Sverige och 350 000 namn samlades in till regeringen 1913.

Tidskriften "Rösträtt för kvinnor" star-

tades av LKPR (Landsföreningen för kvinnors politiska rösträtt) 1912 samma år som en motion lades fram i riksdagen med motiveringen "...kravet på politisk rösträtt för kvinnor anses uppbyggt av en stark och målmedveten strävan hos kvinnorna själva...". Den röstades ned med motiveringen "...kvinnors särintressen, känslor och idéer skulle ta för stor plats, att kvinnors oförmåga att hålla känslor och nerver i styr och inte minst kvinnors okunskap om samhälle och politik skulle vara en fara för nationens intressen...".

Signe Bergman – en pionjär

En person som betytt mycket för kampen om kvinnlig rösträtt är Signe Bergman, född 10 april 1869 i Stockholm. Hon var en av de främsta svenska kvinnorna som kämpade för kvinnors rösträtt i Sverige. Under sitt liv och under den långa kamp som den kvinnliga rösträttsfrågan kom att bli, så engagerade sig Signe Bergman i den svenska organisationen Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) och var

dess ordförande 1914–1917, samt representerade Sverige i International Woman Suffrage Alliance (IWSA) 1909–1920 och var med och organiserade rösträttskongressen i Stockholm 1911.

Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) hade som motto, "Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak, som en stor sak kan göra för oss"

Text:
Camilla Pedersen
camilla.pedersen@ifmetall.se

– Inlägget på TikTok ska inte stå oemotsagt, tänkte jag

”100 år med sossarna har förstört detta

– Jag satt här om dagen och läste lite på sociala flöden. På TikTok var det nån som besvarade ett inlägg med att ”100 år med sossarna har förstört detta landet”.

Då knäppte det till i skallen på mig och jag blev fundersam. Vad har sossarna gjort egentligen? Vad har arbetarrörelsen ställt till med?

Jag tänker tillbaka på en tid när vi kämpade för att få ta del av kapitalet vi drog in via vårt arbete. Det kom lagar som slog tillbaka på oss så vi insåg att vi måste in i riksdagen och vi skapade verktyget för detta, sossarna och rösträtt.

Efter några decennier gick det bättre när riksdagen blev rödare och rödare. Och nu är vi framme vid tiden för hundra år sedan. Vi kämpar vidare med att avtala till oss en bit av kakan från kapitalet. Vi har fått en lag om arbetsmiljö och det börjar arta sig på arbetsmarknaden. Vi är långt

ifrån klara men arbetet kunde börja i och med att vi påverkar lagstiftningen i positiv riktning.

De senaste 100 åren...

Men vad har då hänt de senaste hundra åren med sossar? Ja något som vi ville ifrån var ju 1871 års fattigvårdsförordning. Alla som sett Emil i Lönneberga vet vad ett fattighus var till exempel. 1914 kom en första pensionsförsäkring. Sverige var först i världen med en försäkring för alla.

Detta var resultatet av politiskt samarbete i riksdagen. Försäkringen skulle sen moderniseras. 1958 blev det en politisk strid som slutade med att sossarna avgick då högern röstade igenom sitt förslag i riksdagen.

Nu blev det nyval och ATP-reformen kunde röstas fram med en rösts skillnad. Så nåt bra kanske de har gjort de senaste åren. Sen att det blev ett nytt pensionssystem på 1990-talet. Ja det var den borger-

liga regeringen, med Carl Bildt i spetsen, som tog det beslutet.

Misär rådde i arbetarkvarteren

Sen en bit in på 1950-talet var det nån arbetare som tänkte ”varför ska jag straffas med inkomstbortfall när jag är sjuk?” En sjukförsäkring kanske kunde vara nåt så jag får nån form av ersättning när jag är sjuk. Inom arbetarrörelsen har vi ju ett parti vi samverkar med så de fick ju ta detta i riksdagen. Och 1955 kom den första sjukförsäkringen. Bra eller dåligt?

Men samhället då. Var ska en arbetare bo till exempel. Man såg i samhället att det rådde misär i arbetarkvarteren. Det var sällan den romantiska bild vi ser i TV-serier. Nå, arbetarrörelsen vill påverka detta också. Det hade startats nåt som kallades Egnahemsrörelsen.

Man skapade små överkomliga hus att köpa. Men arbetaren kunde sällan få ihop pengar till detta. Okej då, men om sam-

landet”

hället bygger enkla men praktiska lägenheter då. Barnrikehusen är ett typexempel på detta. Lägenheter som hade det som behövs. Enligt den tidens standard så var det fantastiskt med en toa inomhus till exempel.

Detta var arbetarrörelsen med och skapade. Ett samhälle för folket. Det var visst nån som kallade det för Folkhemmet. Men i detta folkhem så var det inte självklart att alla ungar kunde få bra mat varje dag.

Hur löser vi det? Den briljanta iden med skollunchen kom 1945. Det fanns sådant på olika orter ibland, men nu kom det för alla. Alla ungar ska ha ett mål lagad mat om dagen. Var det nåt bra?

Lag om semester 1938

Semester tycker vi om tror jag. Första lagen kom 1938. Vårt krav. Och sen har den byggts på för varje decennium nästan. Det startade med två veckor och blev sen 40 år senare fem veckor. Sossarna på det

sena 1980 talet införde en förändring som skulle gett oss sex veckor.

Men svenska folket röstade fram en borgerlig regering i början på 1990-talet. Och dom drog direkt tillbaka reformen. Vem tjänade på det?

Jag börjar få slut på plats men jag skulle kunna få med så mycket mer. Kvinnolöner, jämställdhet, föräldraförsäkring, barnomsorg, totalförsvaret, arbetarens utbildningsmöjligheter, och icke att förglömma... Vår lagstiftning som ger oss trygghet i anställningarna, möjligheter att på arbetstid bedriva facklig verksamhet, och lagstiftning om att arbetsgivarna måste ta med oss när det ska ändras nåt på jobbet.

Men va då tänker nån, det var då det. Men hur är dom nu då!

Jaa vad ska man säga. Sossarna har inte kunnat göra nåt själva sen 1970-talet. Det var senaste gången (höll på att skriva sista) arbetarrörelsen hade majoritet. 2006 fick högern majoritet. Då kom många av

de förändringar vi ser i dag; a-kassa, sjukförsäkring, anställningstryggheten, vuxenutbildning osv. försämrades. Visst har vi haft sosseregeringar däremellan. Utan riksdagens majoritet blir man bakbunden. Särskilt om högers budget går igenom som den gjort då de har majoritet.

Så min tanke då...

Är det sossarna som ställt till det för oss arbetare eller är det nån annan som slår sönder det vi byggt? Just nu är det fyra borgerliga partier som svingar släggan hårt. Och ett resultat som kanske ingen tänker på kan bli att en arbetare kommer få mycket svårare att ta en skepparexamen eller jägarexamen då de slår sönder folkbildningen. Gissa vem som skapade det systemet.

Text och foto:
Mikael Gustavsson, studieansvarig
IF Metall Västra Skaraborg
mikael.gustavsson@ifmetall.se

En fråga som facklig-politiska kommittén hade med till Stockholm: **Ska facket engagera sig politiskt över h**

En solig dag i slutet av maj i år gjorde ett gäng förtroendevalda från IF Metall avdelning 27 Östra Skaraborgs facklig-politiska kommitté tillsammans med redaktionskommittén ett studiebesök i Sveriges Riksdag.

Vid ingången till riksdagshuset står en samlad skolklass efter avslutat besök. Vi frågar en av eleverna vad han har lärt sig. På bred värländska svarar han – ingenting!

Lite bekymrat funderar jag över om det är den vanliga skolröttheten i den åldern som talar, eller om det är skolan som misslyckats förmedla vikten av demokrati på ett intressant sätt?

Vi går vidare in i byggnaden och efter den obligatoriska säkerhetskontrollen möter vår guide, skaraborgaren och riksdagsledamoten Erik Ezelius, upp oss för vidare

rundtur i Riksdagshusets olika lokaler. Medan vi förs genom stora salar och underjordiska gångar, får se sammanträdesrum och de två äldre kamrarna, berättar Erik Ezelius om historia och nutid, förklarar det politiska arbetets gång och väver in anekdoter om olika politiska händelser.

Politiska huvudfrågor i dag

Han tar sig även tid att lyssna på våra frågor och funderingar och vad vi tycker är viktigast att driva politiskt just nu. Samverkan mellan facket och politiken behöver alltså inte var längre eller mer byråkratisk än så! Med tanke på att allmän rösträtt för alla över 18 år genomfördes för bara drygt 100 år sedan så är det fantastiskt. Från åhörarläktaren i plenisalen får vi avslutningsvis lyssna på riksdagens frågestund.

Varför ska då fackföreningsrörelsen engagera sig politiskt över huvud taget?

Joakim Nordh, fackligpolitisk ansvarig i IF Metall avdelning 27 Östra Skaraborg, får svara på frågan:

Att vara med där vi kan påverka

”Det är viktigt att vi finns med i de rum där vi kan påverka våra medlemmars vardag. Det politiska rummet är ett utav dessa. Det är där de stora besluten tas och lagar stiftas. Då måste vi vara med och bevaka att det blir bättre för våra medlemmar. Resultaten av en god facklig-politisk påverkan är exempelvis införandet av korttidsarbete under Covid-19 pandemin, som gjorde att vi räddade tusentals industrijobb. Samtidigt fick vi igenom en stärkt och mer tillgänglig A-kassa. Detta är exempel på när en arbetstagarvänlig regering styrde och man kan jämföra med hur regeringen Reinfeldt hanterade finanskrisen 2008-2009 då tusentals industrijobb gick förlö-

uvud taget?

rade. Det bästa sättet att förändra samhället, och vår framtid, är genom att organisera oss och ta makt över de politiska frågorna som berör våra medlemmar!"

En dag färgad av vår kulturhistoria

På kvällen åt vi en gemensam middag på restaurang Hubertus som har blivit arbetarrörelsens stamkrog. Sista torsdagen varje månad anordnar det Fackliga utskottet i Stockholm fackpub på "Hubbes" med olika gästföreläsare och teman. Kvällens gäst var fackförbundet Byggnads förbundssekreterare, Jakob Wagner, som påminde oss om vad det fackliga uppdraget innebär och vikten av engagemang.

Nästa dag samlades vi på Norra bantorget, bredvid LO-borgen i Stockholm, för en rundvandring med vår guide Kjersti Bosdotter från Arbetarnas Kulturhistoriska Sällskap, AKS, vars uppgift är att bevara

arbetarrörelsens kulturhistoria och att sprida den. På och runt "Röda Bantorget" har statyer och monument rests till minne av framträdande personer och händelser i arbetarrörelsens historia.

Torget kom i folkmun att kallas "Röda Bantorget" eftersom det blev en naturlig mötesplats för arbetarrörelsen. Härifrån tågade det första förstamajtåget i Sverige år 1890 med sammanlagt 50 000 deltagare. Bredvid torget köpte LO sitt första hus och senare, 1926, även det som idag allmänt kallas LO-borgen. I närheten invigdes Folkets Hus 1901. En rad fackliga organisationer samt arbetarrörelsens tidningar skaffade egna hus och lokaler runt torget. Med stort engagemang och kunskap sätter Kjersti Bosdotter monumenten, konstverken och byggnaderna i samband med de händelser och skeenden där arbetare förändrade det svenska samhället och for-

made historien. Efter rundvandringen infinner sig känslan av en ännu starkare identitet som arbetare och en större samhörighet med varandra och de arbetare som vi precis fått höra om.

Kulturen fungerar som ett medel till kunskap och förståelse, sätter saker och ting i perspektiv och ger oss samband i nutiden. De kulturhistoriska verken för arbetarna samman och efter rundturen är vi överens om att alla som har möjlighet borde boka in en rundtur med AKS.

Vi sätter oss på tåget hem till Skövde, rikare på kunskap och upplevelser efter två dagar i fackets tjänst.

Text och foto:
Isabell Eriksson

Det är med stor sorg vi meddelar detta.

Vi har den tråkiga nyheten att förmedla till er läsare att bägge våra avdelningar kommer att föreslå sin styrelse/repenskap att "Pausa" tidningen 2024.

Världsläget med den ekonomi som följer på detta är en bidragande orsak till beslutet

Detta blir sista numret som vi skapar på överskådlig framtid.

Vi har alla i redaktionen jobbat väldigt väl ihop alla dessa år och producerat ett stort antal fina nummer med massor av kontakter med våra läsare.

Tack för att ni fanns med oss...

Medlemsnytt 2006 - 2023

